

Ha a matézist vesszük alapul, igen egyszerű a meghatározás: Fehér Kálmán eddigi költészetében a legjelentősebb állomás a *Száz panasz* című kötet. Persze nem kell a csupán tárgyi bizonyítékot nézni, hanem a vers életét is, és akkor is erre a megállapításra jutunk. De azonnal alkalom nyílik arra is, hogy megvizsgáljuk: visszaesést jelent-e a *Fürjvadászat*? Nem. A *Száz panasz* egy befejezett költészeti korszak letisztult verseit tartalmazza, a *Fürjvadászat* viszont már a nyugodtabb, körültekintőbb férfikor jegyeit viseli magán.

Sava Babić nagyszerű érzékkel nyúlt a költészeti anyaghoz, egységeset, kereket alkotott. Fehér Kálmán igazi arcát látjuk, költészeti opusának másfél évtizedét.

Költészeti tükör is és bíráló felmérés is a *Januarski ćilibar*.

Végül mondjuk meg azt is, hogy Sava Babić nagyszerű érzékkel tolmácsolja Fehér Kálmán költészetét a szerbhorvát olvasónak.

BALOGH ISTVÁN

VAJDASÁG MOHÁCSA

B. FOKY ISTVÁN: *Pétevárad*.

A szerző kiadása, Újvidék, 1976.

A Mohács-évforduló alkalmából Magyarországon számos kiadvány jelent meg, amely igyekszik megvilágítani a sorsdöntő csata előzményeit. B. Foky István arra vállalkozott, hogy olyan ifjúsági történelmi regényt írjon, amely a nagy esemény előtti „vajdasági vészt” ábrázolja: Pétevárad ostromát és elestét. A vállalkozás célja minden szempontból dicséretre méltó, hiszen ez a kor még feldolgozatlan a vajdasági magyar irodalomban. Ugyanakkor izgalmas azért, hogy lássuk, a szerző mit „fedezett fel” regényében, s azt hogyan ábrázolta.

A már említett magyarországi kiadványok, mint ahogy azt Jung Károly a *Híd ez évi 7—8. számában* bemutatta, a történelmi tudományosság igényével íródtak, azaz nem szépirodalmi művek, hanem tudományos-elemző alkotások, amelyek főleg kutatások eredményei. Szerzőnk célja sokkalta szerényebb volt: műalkotásán keresztül a mai tizenévesekhez igyekszik szólni, azoknak elmondani, hogy mi is játszódott le 1526-ban Péteváradon, és abból a megfelelő tanulságot levonni.

Külső formáját illetően a mű követi a klasszikus ifjúsági történelmi regényeket, amelyeknek kiindulópontja az *Egri csillagok*. A vékony könyv hihetetlenül sok eseményt tartalmaz, nagyon sok szereplőt vonultat fel. Az olvasó valóságos társadalmi keresztmetszetet kap. A cselekménygazdagság rendkívül vonzó a fiatal olvasó számára, olyannyira, hogy a könyvet valószínűleg nehezen teszi majd le a kezéből. Sodródva halmozódnak a történések, újabb és újabb arcok bukkanak fel, bár a főhősök állandó visszatérése a színre megadja a cselekménysor vázát. E bőség természetesen a hősök árnyaltabb ábrázolásának a kárára történik, de ettől függetlenül a színes történelmi forgatag óhatatlanul megragadó. Megtálálhatjuk a klasszikus ifjúsági történelmi regény kialakult jellemzőit: véres kézfűzést, löporfűstös ágyúzást, álruhás kalandot, leányrablást stb. Ebből a szempontból B. Foky István könyve valóságos tömény koncentrátum. Egyedül talán a humor hiányát tapasztalhatjuk. Ne gondoljuk azonban, hogy a *Pétevá-*

rad csak kitalált kalandregény, amely minden történelmiséget mellőz. Érezhető, hogy a szerző művének megírásához megfelelő előkészületeket tett. Ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a korabeli helységek nevei és földrajzi elhelyezésük megfelel a valóságnak (erről tanúskodik Lázár deák 1528-ban készített térképe, amely Magyarország legrégebb részletes térképe), hanem a szereplők öltözékének, a használati tárgyak „jegyzékének” ábrázolásában, valamint a török világ szókincsének idézésében stb. is.

Szerzőnk hőseit igyekszik hús-vér embernek ábrázolni. Nemcsak cselekszenek és egy meghatározott társadalmi-történelmi közegben mozognak, hanem gondolkodnak, és — ez B. Foky művészi sikere — gondolataik társadalmi létük eredménye. Tomori és társai nemesként gondolkodnak, bár Tomori kiemelkedik közülük éleslátásával, a köznép pedig ösztönszerűleg reagál a nagy történelmi mozgásra. Tomorit a magyarság és azon túl az európaiaság eszméi foglalkoztatják, míg az itt élő egyszerű embereket az ő kis földrajzi tájegységüknek a sorsa. Ebből a szempontból B. Foky István regénye és Burány Nándor *Hadjárata* eszmei mondanivalója között fennáll az egyirányúság. Mindkettő azt példázza — és ez szerintem feltétlenül újat jelent —, hogy a tájainkon lejátszó történelmi események tanulsága az, hogy az egy meghatározott földrajzi-történelmi tájegységen belül élő népek sorsa egymásba fonódott, ezek a nemzetek egymásra vannak utalva sorsukban, és nem nemzeti, hanem társadalmi lépcsőződést jelent a tör-

ténelem alakulása. Írónk nagyfokú megértést tanúsít az egyszerű emberek sorsa iránt, függetlenül attól, hogy milyen nemzetiségűek azok. Véleménye szerint az emberek alijában véve jók, a társadalmi-történelmi mozgás az, ami regényében őket az öldöklésre és pusztításra készíti. Művében az akkor itt élő két nagy népcsoport köznépi eredetű hősei egymásra találhatnak. Közösen jobban tudják felvenni a harcot az idegen hódítóval szemben, közösen jobban tudják elviselni az idegen jármot. A közös sors elkerülhetetlenségének felismerése mind Burány, mind B. Foky ifjúsági regényének üzenete, végső tanulsága.

A művészi érték azonban nem pusztán a tartalomhoz és a szándékhoz kapcsolódik, hanem — művészi alkotásról lévén szó — a művészi megvalósuláshoz, magához az alkotáshoz. A *Pétervárad* a felnőtt olvasó részéről feltétlenül jó elbírálásban részesülhet: ismeretlen korszakot mutat be, őseinkről szól, eleget tesz a klaszszikus ifjúsági regény fő követelményeinek, eszmei mondanivalója humanista és haladó, történelmi hitelessége megalapozott. B. Foky regénye, ez a valóban „személyes vállalkozás” (hiszen a könyvet maga a szerző adta ki, ami elgondolkoztató, mivel értéke miatt kiadónk is megjelentethette volna), szép hozzájárulás a mai vajdasági magyar ifjúsági irodalomhoz. A szerző a külső formát illetően már kitaposott ösvényen jár, mondanivalója azonban újszerű. Ugyanakkor elgondolkoztató a jelenség, hogy történelmi múltunk sikeres „meghódítása” miatt csak ifjúsági regényekben sikerül.

VARGA ISTVÁN

„VASAS VAGYOK”

LACZKÓ ANTAL: *Vasasrapszódia*.
Életjel Könyvek 10. Szabadka, 1976.

A jelenkori vajdasági költészet meglehetősen egysíkú témaigényének megoldulása szempontjából Laczkó Antal

szabadkai vasmunkás első verseskötete — a lírában való megnyilatkozás egy némely követelményének megkerü-